

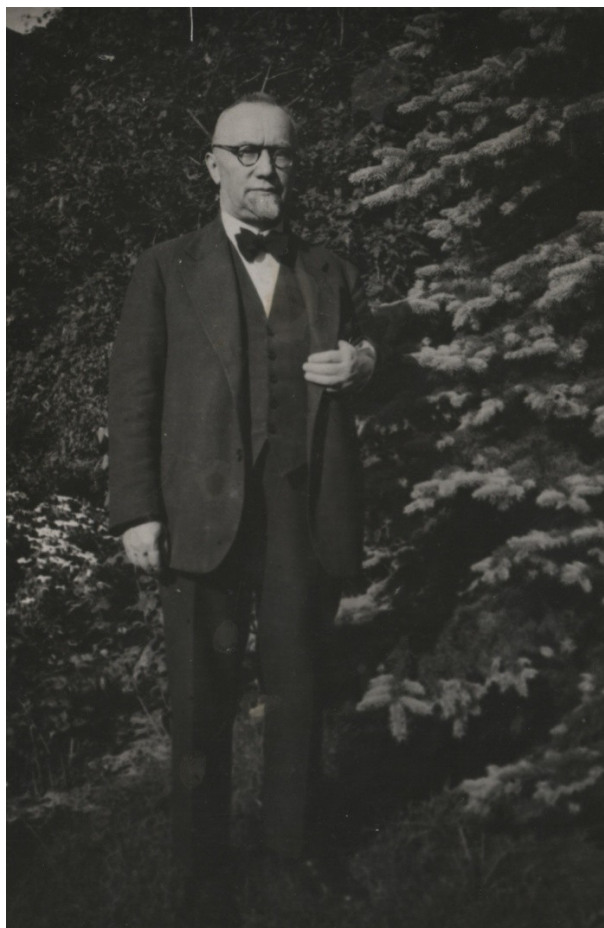
FARMACEUCI ZAPISANI W PAMIĘCI BEŁCHATOWIAN

W poniższym artykule chcemy przedstawić sylwetki dwojga farmaceutów zapisanych w pamięci bełchatowian.

Bełchatów to miasto w województwie łódzkim, położone nad rzeką Rakówką. Piąte pod względem ludności miasto województwa łódzkiego.¹

Niedaleko od miasta znajduje się największe w Polsce zagłębie paliwowo-energetyczne, w skład którego wchodzi Kopalnia Węgla Brunatnego „Bełchatów” oraz Elektrownia Bełchatów.²

Najbardziej znaną w Bełchatowie aptekę prowadził przed wojną doktor Władysław Szabrański. Nie był on rodowitym bełchatowianinem. Osiedlił się tu dopiero w 1912 roku.³

Fot. 1. Władysław Szabrański (1880 – 1943)

1 *Bełchatów. Daj się skusić*. Folder promocyjny Bełchatowa.

2 *Bełchatów*, red. nacz. M. Czajkowski, Bydgoszcz 1997.

3 „*Aptekarz – dobroczyńca*”, „Bełchatowski Tydzień”, 1997 nr 8.

Urodził się w 1880 roku. Ukończył medycynę na Wydziale Farmacji w Warszawie i zaraz po studiach podjął pracę jako pomocnik aptekarza w Piotrkowie Trybunalskim położonym 25 km od Bełchatowa. Po kilku latach wyjechał do Brna w Szwajcarii, gdzie uzyskał doktorat na Wydziale Chemii.⁴

W 1912 roku Władysław Szabrański w wieku 32 lat postanowił osiąść w Bełchatowie. Od magistra Chwetkowskiego kupił aptekę przy Starym Rynku, która mieściła się w budynku położonym od strony zachodniej, czyli w okolicy dzisiejszej ulicy Kościuszki przylegającej do Placu Narutowicza. W tym samym budynku co mieszkanie państwa Szabrańskich, urządzony był skład apteczny.

Fot. 2. Dom dr Szabrańskiego, w którym mieściła się apteka (dawniej Stary Rynek, a dziś Plac Narutowicza)

Władysław Szabrański był człowiekiem, który chętnie służył pomocą lekarską najbiedniejszym mieszkańcom Bełchatowa oraz okolicznych wsi. W każdy piątek w budynku apteki udzielał zainteresowanym bezpłatnych porad i rozdawał leki, które sporządzał w laboratorium. W większości były to preparaty ziołowe. Zioła potrzebne do ich produkcji zbierał w okolicznych lasach podczas wycieczek z młodzieżą szkolną. Skuteczność leków doktora Szabrańskiego była powszechnie ceniona.⁵

⁴ Antczak A. [i in.], *Bełchatowianie : historia miasta i regionu*, Bełchatów 2008.

⁵ Materiał opracowany na podstawie pisemnej wypowiedzi córki dra Szabrańskiego – Danuty Sztremer zam. w

Poza prowadzeniem apteki Władysław Szabrański zajmował się także działalnością społeczno-kulturalną. Uważany był za mecenasa sztuki, ponieważ posiadał bogaty księgozbiór, jak również gromadził obrazy. W ramach działalności Polskiego Towarzystwa „Polska Macierz Szkolna”, działającego w latach 1905-1925, doktor Szabrański brał udział w pracy komitetów założycielskich placówek oświatowych i opiekuńczych m.in. gimnazjum i ochronki dla dzieci.

Dziś nie ma już w Bełchatowie śladów apteki doktora Szabrańskiego. Uległa całkowitemu zniszczeniu we wrześniu 1939 roku po ostrzale artylerii niemieckiej. W tym czasie, gdy miasto opustoszało, doktor Szabrański wraz z żoną pomagali rannym cywilom.⁶

Po stracie apteki, Władysław Szabrański rozpoczął starania o nowy lokal przy ul. Kościuszki. Aptekę w tym miejscu prowadził do 1940 roku, kiedy to przejęły ją władze niemieckie, a doktora pozostawiono jako pracownika apteki. Apteka w tym miejscu funkcjonuje do dnia dzisiejszego, pomimo wielokrotnych zmian właścicieli.

Doktor Szabrański narażając się władzom okupacyjnym udzielał pomocy Polakom i Żydom, przekazywał im darmowe leki, a w jego domu funkcjonowała założona przez żonę organizacja podziemna dla potrzebujących i skrzywdzonych podczas działań wojennych. Doktor Szabrański był także skarbnikiem podziemnej organizacji AK. Kiedy Niemcy odkryli konspiracyjną działalność państwa Szabrańskich aresztowali Jadwigę Szabrańską i wywieźli ją do obozu koncentracyjnego w Oranienburgu koło Berlina. Zmarła tam 15 marca 1945 roku.⁷

Władysław Szabrański zmarł 2 lipca 1943 roku w szpitalu w Pabianicach i w tym mieście został pochowany. Niemcy bowiem zabronili sprowadzenia zwłok do Bełchatowa obawiając się manifestacji pogrzebowej. Bełchatowianie pieszo przybyli do Pabianic na jego pogrzeb.⁸

Doktor Władysław Szabrański przepracował w Bełchatowie 31 lat. Aby upamiętnić jego zasługi dla miasta i mieszkańców Stowarzyszenie Przyjaciół Bełchatowa – Komisja Historyczna wystąpiła w 2006 roku do Urzędu Miasta Bełchatowa z wnioskiem przygotowanym przez Jadwigę Nadaną o nadanie jednej z ulic miasta imienia Jadwigi i Władysława Szabrańskich.⁹

Gdańsku, ul. Jacka Soplicy 16.

⁶ *Aptekarz – dobroczyńca*, „Bełchatowski Tydzień”, 1997 nr 8.

⁷ *„Bełchatów”*, red. nacz. M. Czajkowski, Bydgoszcz 1997.

⁸ *Materiał opracowany na podstawie ustnego przekazu świadka tamtego okresu – Leokadii Walęskiej zam. w Bełchatowie, ul. Kościuszki 15.*

⁹ *Wniosek J. Nadanej z dn. 13.04.2005 r. o nadanie jednej z ulic Bełchatowa imienia Dra Władysława Szabrańskiego.*

Helena Pasikowska jako farmaceutka pracowała w Bełchatowie ponad 40 lat. Urodziła się w 1897 roku we Lwowie. Jej rodzicami byli Konstanty Wędziłowicz i Michalina z domu Stachowska. Naukę w szkole im. Tadeusza Kościuszki rozpoczęła w roku 1902. Niedługo potem w 1903 roku, zmarła jej matka i Helena zamieszkała z babcią we Włocławku, który w tym czasie znajdował się pod zaborem rosyjskim. Uczyła się w prywatnej szkole pani Aspis, jednak bardzo przeszkadzał jej wszechobecny na wszystkich zajęciach język rosyjski, dlatego po dwóch latach Helena Pasikowska wróciła do Lwowa i kontynuowała naukę w prywatnej szkole Panien Benedyktynek Ormiańskich, która mieściła się w centrum Lwowa przy pałacu biskupim. W 1913 roku ukończyła eksternistyczne gimnazjum filologiczne w Żółkwi, a w 1914 roku zdała egzamin przed C.K. Komisją Egzaminacyjną i uznano ją za „dobrze uzdolnioną do państwowej służby rachunkowej i kasowej”.¹⁰

Po wybuchu I wojny światowej podjęła pracę w aptece mgr Madejskiego przy ul. Zielonej we Lwowie. To wydarzenie można uznać za początek długoletniego związku Heleny Pasikowskiej z zawodem farmaceutki.

Fot. 3. Apteka mgr Madejskiego przy ul. Zielonej we Lwowie – rok 1917. Pierwsza z prawej stoi Helena Pasikowska.

Pomimo trudności, jakie stwarzała wojna, kontynuowała naukę, a w 1917 roku zdała egzamin maturalny. Po zakończeniu wojny w 1918 roku wyjechała ponownie do Włocławka znajdującego się jeszcze w tamtym czasie pod okupacją niemiecką. Tam mgr Zygmunt Kulwiec zatrudnił ją w swojej Aptece Centralnej przy ul. 3-ego Maja w centrum miasta.

10 Antczak A. [i in.], *Bełchatowianie : historia miasta i regionu*, Bełchatów 2008.

Okres ten był bardzo intensywny dla Heleny Pasikowskiej. Dużo pracowała, ponieważ apteka była czynna od 8:00 do 22:00 z dwugodzinną przerwą na obiad. W wolnym czasie jako członkini Klubu Wioślarzy pływała po Wiśle w towarzystwie nowych koleżanek i kolegów.¹¹ Warto zaznaczyć, że Helena była w tamtym czasie jedyną kobietą farmaceutką pracującą we Włocławku, a w mieście tym znajdowało się pięć aptek.

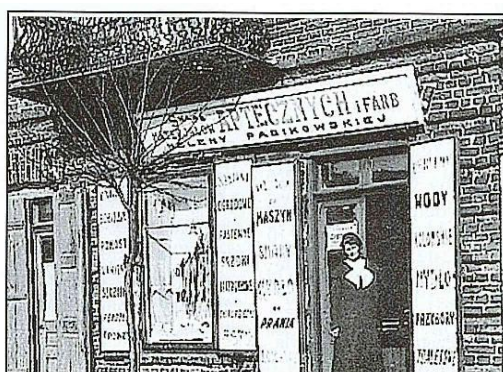
Fot. 4. Helena Wędziłowicz wśród członków Związku Farmaceutycznego we Włocławku – rok 1919.

Męża, Bronisława Pasikowskiego, poznała w 1920 roku. Był on synem właściciela majątku w podbełchatowskich Suchcicach, a do Włocławka przyjeżdżał odwiedzać rodzinę. Już po kilku miesiącach znajomości w sierpniu 1920 roku młodzi pobrali się we włocławskiej katedrze. Szczęśliwe chwile nie trwały długo, ponieważ kilka dni po ślubie państwa Pasikowskich wojska bolszewickie rozpoczęły natarcie na Włocławek. Bronisław Pasikowski wstąpił do pułku Szwoleżerów Rokitniańskich. Po demobilizacji ochotników Helena i Bronisław przenieśli się na stałe do Suchcic. Helena poszerzała nadal wiedzę z farmacji i w 1921 roku zdała egzamin przed Komisją Państwową na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Warszawskiego. Następnie w 1922 roku przysła na świat pierwsza córka państwa

¹¹ Selerowicz W., *Helena Pasikowska*, „Biuletyn Stowarzyszenia Przyjaciół Bełchatowa”, 2005 nr 9.

Pasikowskich Alina, a w 1923 roku urodziła się Maria Danuta.

W 1925 roku nadeżyła się okazja odkupienia podupadającego składu aptecznego od Zenona Pasauera, który mieścił się przy ulicy Kościuszki 2 w Bełchatowie. Przez kolejne 25 lat do 1950 roku w tym miejscu Helena Pasikowska prowadziła swój „Skład Materiałów Aptecznych i Farb Heleny Pasikowskiej”. Wraz z całą rodziną mieszkała początkowo w domu należącym do Janusza Kępalskiego w Nowym Rynku (obecnie Plac Wolności nr 14), a następnie w wynajętym mieszkaniu na ul. Pabianickiej (obecnie nr 25). Tam w 1928 roku przyszedł na świat syn państwa Pasikowskich, Andrzej.¹²

Fot. 5. Skład Apteczny przy ul. Kościuszki 2
w Bełchatowie (lata trzydzieste) –
w drzwiach stoi Helena Pasikowska

Fot. 6. Wnętrze składu aptecznego -
za ladą mąż Heleny - Bronisław Pasikowski

Pasikowscy przyjaźnili się z wieloma mieszkańcami Bełchatowa m in. z rodziną Kępalskich, Zofią Hellwig, dr Wojciechowskim i innymi.

Po wybuchu II wojny światowej Niemcy wywłaszczyli z majątku Suchcice teścia Heleny Pasikowskiej i zamieszkał on wraz z Bronisławem i Heleną w Bełchatowie. Wkrótce zmarł. W 1943 roku Bronisław Pasikowski został aresztowany i wywieziony do więzienia w Łodzi. Następnie trafił do więzienia w Radogoszczu a stamtąd wywieziono go do obozu w Oświęcimiu, gdzie zmarł w 1944 roku. Helena Pasikowska nigdy nie odzyskała majątku w Suchcicach. Po wojnie przejęło go państwo i rozparcelowało. Musiała również zlikwidować swój skład apteczny, bowiem nowa „władza ludowa” rozpoczęła walkę z prywatną własnością w handlu i usługach. Helena rozpoczęła pracę jako dyplomowana farmaceutka w miejscowej aptece, mieszczącej się także przy ul. Kościuszki, na rogu ul. 1-go Maja. W tym

¹² Selerowicz W., *Helena Pasikowska*, „Biuletyn Stowarzyszenia Przyjaciół Bełchatowa”, 2005 nr 9.

miejscu pracowała przez 18 lat.¹³

Fot. 7. Apteka przy ul. Kościuszki. Na pierwszym planie siedzi odwrócona Helena Pasikowska.

W latach 60-tych wprowadzono w aptecę nocne dyżury, aby w szczególnych wypadkach mieszkańcy Bełchatowa mogli wykupić swoje recepty. Warto zaznaczyć, że większość tych dyżurów pełniła właśnie Helena Pasikowska, która z wielkim zaangażowaniem pracowała w dzień i w nocy. Zmarła 1 kwietnia 1969 roku wkrótce po przejściu na emeryturę.

*„Swoim oddaniem ukochanemu zawodowi, życzliwością i uśmiechem, a przede wszystkim chęcią pomagania innym „starsza pani z apteki” zapisała się trwale w pamięci kilku pokoleń bełchatowian”.*¹⁴

Bibliografia

13 Antczak A. [i in.], *Bełchatowianie : historia miasta i regionu*, Bełchatów 2008.

14 Selerowicz W., *Helena Pasikowska*, „Biuletyn Stowarzyszenia Przyjaciół Bełchatowa”, 2005 nr 9.

1. Antczak A. [i in.], *Bełchatowianie : historia miasta i regionu*, Bełchatów 2008.
2. „Aptekarz – dobroczyńca”, „Bełchatowski Tydzień”, 1997 nr 8.
3. *Bełchatów*, red. nacz. M. Czajkowski, Bydgoszcz 1997.
4. *Bełchatów. Daj się skusić*. Folder promocyjny Bełchatowa.
5. Drzazga E., *A jak apteka Szabrańskiego*, „Tygodnik 7 Dni”, 2014 nr 12.
6. *Materiał opracowany na podstawie pisemnej wypowiedzi córki dra Szabrańskiego – Danuty Sztremer zam. w Gdańsku, ul. Jacka Soplicy 16.*
7. *Materiał opracowany na podstawie ustnego przekazu świadka tamtego okresu – Leokadii Walęskiej zam. w Bełchatowie, ul. Kościuszki 15.*
8. Selerowicz W., *Helena Pasikowska*, „Biuletyn Stowarzyszenia Przyjaciół Bełchatowa”, 2005 nr 9.
9. *Wniosek J. Nadanej z dn. 13.04.2005 r. o nadanie jednej z ulic Bełchatowa imienia Dra Władysława Szabrańskiego.*

Serdecznie dziękujemy pracownikom Muzeum Regionalnego w Bełchatowie za udostępnienie materiałów, na podstawie których powstał artykuł

Małgorzata Owczarek
Główna Biblioteka Lekarska Oddział w Bełchatowie